

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Speculum Monasticum

In Quo Totius Religiosæ disciplinæ Casus, Regulæ & difficultates clarè videntur, breviter explicantur & resolvuntur Canone, rationibus & Patrum auctoritatibus

Philippus <a Domina Nostra Septem Dolorum>

Augustæ Vindellicorum, 1688

Cap. XLIV. De Denunciatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40761

CAPUT XLIV.

De Denunciatione.

SUMMARIUM.

- I. *Quid sit denunciatio, & quotuplex.*
- II. *An in denunciatione sit pramittenda fraterna correctio.*
- III. *Utrum denunciator teneatur probare delictum.*
- IV. *Utrum possit esse testis.*
- V. *An denunciator debeat denunciare non solum quae vidit, & audivit ipse, sed & quae ab aliis audivit.*
- VI. *An de delicto emendatus possit praelato denunciari.*
- VII. *An in denunciatione juridica debeat precedere infamia.*
- VIII. *An iuramentum sit necessario exigendum.*
- IX. *An quis teneatur declarare proprium delictum.*
- X. *An regulares teneantur semper denunciare.*
- XI. *Quo-*

II. Quomodo se gerere debet iudex facta denuntiatione.

Denunciatio est delatio, seu manifestatio criminis, facta Prælato, seu Superiori. *Syluester in summa verbo denuntiatione, n. 1. Lezana Bordon.* Est duplex, scilicet Evangelica, & iudicialis seu juridica; Prima fit Prælato, non ut iudex, sed ut patri, non ad processum formandum, sed ad correctionem & emendationem. Secunda fit Prælato, non ut patri, sed ut iudici ad formandum processum, & puniendum delinquentem, *Suarez tom. 4. de relig. lib. 10. de regim. societ. cap. 11. & 12.* Item correctio fraterna est duplex, una facta sine testibus, & altera cum testibus. Prima colligitur ex verbis *Matthai 18. 15. corripue cum inter te & ipsum solum.* Secunda defuitur ex eod. *si te non audierit, adhibe tecum duos vel tres.* Quod si nihilominus non emendatur, tunc dicitur *Ecclesie*, hoc est, denuncia Superiori, tunc procedit, vel ut pater, hortando & suadendo, vel ut iudex corrigendo; vel ut iudex puniendo, ut tunc confusus emendetur, & poena illius sit in exemplum & utilitatem aliorum.

II. Denunciatio igitur juridica est delatio criminis apud competentem iudicem ad poenam inferendam delinquenti. *Thomas de Jesu, de*

de *Visit. regul. tract. 3. c. 2. §. 3.* Debet autem prius denunciator fraternaliter correxisse, vel monuisse delinquentem juxta modum à Christo Domino traditum *Matth. 18.* & hoc est conforme legi charitatis, ne fama proximi lædatur, ejus delictum prius publicando, quam ipse sit monitus corrigi, *Suarez 4. tom. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 36.* modò sit spes emendationis; imò si post fraternam correctionem emendatio secuta est, non debet denunciari, quia jam cessat finis denunciationis: negant enim multi DD. posse peccatum proximi ad Prælatum, etiam ut patrem, deferri, si ex admonitione sufficienter speratur utilitas, etiamsi Prælatus videatur aptior ad correctionem; quia, manifestatione criminis Prælato facta, læditur fama proximi. Cùm ergo hæc læsio non sit necessaria ad correctionem, non est cur adhiberi debeat. Alij tamen dicunt posse omitti fraternam correctionem, & delictum Prælato, ut patri, referri, si talis delatio judicatur utilior & efficacior secreta monitione; quia Prælatus melius delinquentem corripit, & occasiones peccati citius tollit & removet, quod non posset facere subditus, & certè difficilius simulare potest subditus Prælato emendationem, quàm faciliter alteri fratri potest simulare. Prælatus tamen ex tali denunciatione non potest delinquentem punire, & ita omnes DD. quia delictum non fuit illi manifestatum, ut judici, ad puniendum, sed ut patri amore paterno corrigendum;

t autem; quare *D. Thomas 2. 2. quest. 33. art. 8. ad 4.*
 se, vel in aliis multis, & *Suarez sup. cap. 10. num. 2.*
 Christo dicunt, denunciationem Prælato factam, ut
 confor- tui, pertinere ad illam fraternam correctio-
 tur, ejus em, qua mandatur à Christo Domino adhiberi
 t moni- tes, si peccans secretò corripientem non audi-
 . cap. 12. et, & dicendum Ecclesiæ, quod idem est ac si
 ; imò si beret, dic Prælato ut judici, tuncq; Prælatus ju-
 o secun- ditaliter procedit, quod tamen non facit absq;
 essat finis dicio, & causæ cognitione, *Ita D. Thomas quest.*
D. posse art. 7. & 8. Quando verò delictum est noto-
 n ut pa- rum, non est necesse, ut prius delinquens frater-
 nter spe- moneatur juxtà illud *Apostoli 1. Timoth. 5.*
 r aptior *accantes coram omnibus argue. S. Thom. 2. 2.*
 criminis *quest. 33. art. 7.* neq; unquam peccatum est de-
 dum ergo tendum ad Superiorem ut judicem, si ut pater
 ctionem, paratur remedium adhibere posse; omnia enim
 n dicunt ut tentanda cum charitate, ut cum minori de-
 & deli- mimento fratri subveniatur. Nihilominùs ex
 elatio ju- la denunciatione paterna potest Prælatus mo-
 nitione; data pœnitentia suaviter delinquentem corri-
 ripit, & pte; modo, neq; infamiam irroget, neq; deli-
 et, quod tum (si grave est) manifestet; esset enim con-
 cilius si- jus, delicto non probato, illud punire, ac si
 ctionem, probatum esset, & secretò manifestatum ad cor-
 re. Præ- ctionem solam, per pœnitentiam divulgare:
 otest de- trario accedit, quia, aliqua punitio, quæ pro de-
 uia deli- ctis nullam irrogat infamiam, & quæ solet
 i, ad pu- munitur inferri religiosi, correctionis fra-
 rrigen- tre limites non excedit. Potest item Prælatus
 dum; sub-

subdito delinquenti, vel, de quo suspicio habetur, socium assignare fidelem, qui ejus actiones exploret, & Superiori referat, quia ratione sui officii obligatur vitam subditorum inquirere, quia ejus curæ sunt commissi, imò potest dicere socio, quod illum observet (si tamen alter est jam apud illum diffamatus, & se emendare neglexerit.)

Insuper peccata notoria, quæ in præsentia multorum sunt commissa, vel alio modo à pluribus cognoscuntur, possunt statim, nulla præmissa correctione fraterna, judicialiter denunciari, de hoc omnes conveniunt cum *D. Thom. quasi. 38. art. 7. in principio*, juxta illud *Pauli sup.* qui enim peccat in publico, eo ipso juri secreti renunciat, neq; potest sperare, ut sit corrigendus per secretam monitionem, cum non sit ipse veritus hominum præsentiam, neq; ipsas leges monentes, & in tali denunciatione non solum intenditur illius emendatio, sed scandali reparatio, quæ mediante punitione alios deterret à peccato. Unde licet colligere, quod in delictis, quæ partim sunt secreta, & partim publica, qualia sunt, quæ non solum ab uno, sed etiam ab alio sciuntur, & quæ in jure vocantur probabilia, denuncianda sunt statim, præsertim si in damnum tertii vergunt, nec est opus secreta monitione, nisi casu, quo firmiter credatur esse profuturam; ita *Suarez de relig. tom. 4. lib. 10. cap. 12. num. 35. & 42.* Et ratio est, quia per denunciationem, & defenditur innocens,

mens, & corrigitur delinquens, qui nec corri-
 piendus intelligitur, neq; innocens sufficienter
 defendendus, nisi denunciatur; quod si firmiter
 consideretur profutura correctio, & innocens de-
 beret per monitionem, non deberet fieri denun-
 ciatio juridica. Quod si delicta sint tantum in
 tantum delinquentis, præmittenda est corre-
 ctio secreta ex præcepto divino, & inductio tes-
 tium, antequam judicialiter denunciatur, si cor-
 rectio & testimonium inductio existimatur profutura,
 supra Suarez num. 36.
 III. Denunciator, quamvis non teneatur de-
 nunciare delictum, quod probare non potest, ta-
 men, si vult, potest denunciare, nec tenetur pro-
 bare delictum quod denunciat, & rationi est
 consentaneum, tum, ne plura crimina gravia in
 delictis maneant impunita; ex eo, quod nullus
 audeat denunciare, quia probari non possunt,
 & in hoc differunt accusator & denunciator,
 quod ille tenetur probare delictum, sed non iste.
 supra de justit. & jure, quest. 4. art. 3. & quest. 5.
 art. 4. Unde, si denunciator non probat, non est
 propterea mulctandus, non enim supra se suscipit
 onus probandi, sed tantum præparat viam judi-
 cii, ut ipse inquirat & probet, Thomas de Jesu de
 vita regular. tract. 1. cap. 16. num. 13. dicunt
 etiam Bordonus in sua praxi criminali, cap. 3.
 num. 5. de Visit. regular. num. 71. & Lessius lib. 2.
 cap. 29. num. 111. non posse subditum tuta con-
 scientia denunciare delictum, quod probare non
 potest,

potest, aperiendo enim illud contra iustitiam facit, quia nullum jus habet illud manifestandi, & inutiliter aperitur ad consequendum effectum denunciationis, quæ ordinatur ad castigationem & punitioem: puniri autem non potest, quod probari non potest; ideo talis denuntiatio est præjudicialis famæ proximi, & nihil potest sequi ex illa nisi infamia: Lezana tamen, & alii plures oppositum tenent.

IV. Denunciator potest esse testis, si aliunde non habeat aliud impedimentum, eo, quod non procurat vindictam delinquentis, sed correctionem; secus est de accusatore, neque enim ipse aut ejus cognati & domestici possunt esse testes. *Lezana tom. 1. cap. 27. 1. part. num. 20. Sotus 5. de iustitia, quest. 6. art. 2. conf. 4.* Hoc intelligitur sic, scilicet, qui fuit denunciator coram Superiore, ut patre, potest esse testis in eadem causâ judicialiter tractata coram eod. *Bordonus tom. 1. cap. 3. de Vist. num. 73.* Et hoc probatur ex Evangelio, ubi denunciaturus jubetur præhabuisse unum aut duos testes, ut cum uno ipse faciens alium habeantur duo, aut cum duobus tres, nec enim videtur cur denunciator à testificando repellatur, præcipuè si ipse prius fraternaliter reum correxit; judicat enim hoc modo, non malevolò animo denunciationem intimasse, quia vidit correctionem non profecisse, ideo via denunciationis processit, ut hac via spiritualiter proficeret, *Rodericus tom. 2. q. 13. art. 6. qq. regul.*

V. Po-

V. Potest denunciator non solum quæ ipse
 ac audit, sed etiam, quæ ab aliis audit, &
 denunciare, præsertim si aliquid audit à perso-
 nis dignis, & id Prælatus præcipiat, ut meli-
 delictum probetur; non tenetur verò denun-
 are, quæ audit à personis parvi nominis, &
 estimationis, malevolis, aut passionatis, quibus
 ut plurimum, non adhibetur *Lezana num.*
Rodericus sup. quest. 6. art. 7.

VI. An emendatus de delicto possit Prælato
 denunciari? multi affirmant posse, ut sic sit secu-
 rior à recidivo, & præsertim, quando Prælatus
 denunciare jubet: Et rationem afferunt, quia ta-
 manifestatio potest prodesse, & non obesse;
 prodesse, si Prælatus occasiones & pericula ite-
 rabilabendi removeat; & non obesse quia ex il-
 delicti scientia ad punitionem procedere
 potest: Multi negant, & probant ex verbis
 illius dicentis: *Si te audierit lucratus eris fra-*
trum tuum, quasi dicat, ibi esse sistendum, quia
 ordinatur ad aliud correctio, quam ad lu-
 rum fratris, unde cessat finis denunciacionis.
 præterea fama apud Prælatum plura aestimatur à
 illius, & ægrius ferunt apud illum infamari
 propter ejus dependentiam, quam apud plures
 alios; & ideo ob solam securitatem à recidivo
 potest esse licita denunciatio & infamatio:
 tamen enim licet bona temporalia à proximo
 accipere, ut securior vivat in virtute, aliter liceret
 illius accipere, & pauperibus erogare,
 ut

ut pro illo deprecarentur: Ita Castro Palaus tract. 6. disput. 3. de charitate, puncto 12. num. 1, & 2. & ibi citat auctores primæ opinionis, qui sunt: Ricard. Gabriel, Angelus, Grassis, Gerson; & auctores secundæ opinionis, qui sunt Adrianus, Sotus, Navar. Aragonen. Valentia, D. Thomas, Antonin. Sylvester, & Sanchez lib. 6. in Decalogum, cap. 18. num. 49. & n. 60.

VII. Ut aliquis denunciaret alium judicialiter, non est necessarium, ut præcedat infamia, cap. inquisit. & cap. qualiter, & quando, quia in via inquisitionis idèd requiritur infamia, ut suppleat vicem accusatoris; denunciator verò vicem sustinet accusatoris. Si tamen præcedit infamia, multò magis debent denunciari delicta, Thomas de Jesu de Visitat. tract. 1. cap. 15. nisi denunciator excusetur ab illis denunciandis, ut, si sub secreto delictum accepit ratione petendi consilium, vel remedium; tunc enim, etsi præcedat infamia, vel semiplena probatio, non tenetur, nec potest delictum manifestare, & non solum peccaret contra charitatem & contra justitiam, sed ad restitutionem damnorum teneretur: & ita docet D. Thomas 1. 2. quest. 10. art. 1. ad 2. Lezana cap. 27. tom. 1. 1. part. num. 19.

VIII. Juramentum est necessarium in actore querelante, illudq; præstandum, licet judex procedat de plano, postpositis apicibus juris, & est de substantialibus judicii, etiam respectu denunciatoris, ut manifestum est ex Clement. sape de verbo

australi. verborum significatione, ibi prestationem juramen-
 de calumnia, vel malitia, sive de veritate di-
 cenda, ne veritas occultetur, per commissionem hu-
 morum; & modo intelligimus non excludi. In iudicii ergo
 etiam summaris, qualia sunt ea iudicum, regu-
 larium praesertim, locum habet iuramentum a-
 thoris & testium, & hoc iuramentum respectu
 querelantis dicitur calumnia, quo jurat se depo-
 nente querelam non animo calumniandi, sed di-
 cendi veritatem favore iustitiae. Jurat ergo quod
 querela seu denunciatio est vera, & non facta
 animo calumniandi: quin imò est petendum tale
 iuramentum, quia denunciator, cum se habeat
 ut testis, sine iuramento non probat. Hinc fit,
 quod, quando iudex procedit contra particula-
 rem, cujus delictum est revelatum, petit iura-
 mentum ab omnibus examinandis, sicut exigit
 inquisitio specialis, ita *Bordonus cap. 4. de iura-*
mento judiciali tom. 5. n. 4. & cap. 3. sect. n. 7.
 Est autem sciendum, iuramentum esse invoca-
 tionem divini Numinis in testimonium, *D. Tho-*
mas 2. 2. quest. 89. art. 1. Dicitur invocatio divi-
 ni Numinis, quia jurans, in quantum est in se,
 vult, & cupit Deum, ut testem manifestare id,
 quod ipse iuramento confirmat, *Sanchez lib. 3.*
in Decalog. cap. 1. n. 1. Unde differt ab oratione,
 quia, etsi per illam Deus invocetur, sed non ut
 testis: De diversitate vero iuramentorum vide
Lexaniam verbo iuramentum, num. 2. Licitum
 esse iuramentum constat *Deuteronomij 6. ibi: per*
 Pars II. nomen

nomen ejus jurabis, & Deuteronom. 10. jurabis⁹
 in nomine illius, aliisque Sacrae Scripturae locis, &
 Sanctorum testimoniis, est enim actus bonus
 à virtute religionis elicitus, pertinet ad Dei
 cultum, eo, quod homo jurando agnoscit, &
 profitetur infallibilem veritatem, & auctori-
 tatem ipsius, *D. Thom. 2. 2. quest. 89. art. 4.* Verumtamen quia non est sicut bonum quoddam
 per se appetendum, sed instar medicinae, tan-
 quam quoddam imbecillitatis humanae reme-
 dium ad confirmandam aliquam veritatem, ut
 ait *Sanctus Pater Augustinus, de Sermone in Monte,*
 & *lib. 1. cap. 30. D. Thomas sup. art. 5.* ideo
 tres sunt conditiones requisitae ad juramentum,
 ut licite fiat; scilicet, veritas, justitia & judicium,
Hieremia 4. ibi: jurabis, vivat Dominus in justitia,
 & *judicio & veritate:* veritas consistit in hoc,
 quod jurans arbitretur esse verum id, quod dicit,
D. Thomas sup. art. 7. ad primum; justitia, ut
 non fiat de re illicita; materia enim illius debet
 esse licita & honesta, *D. Thom. sup. art. 3. ad 2.*
 judicium vero, quod fiat cum necessitate, & re-
 verentia. Solemnitas autem juramenti in eo
 consistit, quod jurari debeat ante examen tan-
 gendo sacra Dei Evangelia, vel rem sacram; vel
 aliquo alio modo secundum loci consuetudi-
 nem, alioquin deponentes nihil probant, etiam-
 si sint Religiosi, & Sacerdotes, imò & Cardina-
 les *cap. nuper. & cap. tuis de testibus, & l. i. iusju-
 randi 8. C. de testibus, cap. fraternitatis 17. de te-
 stibus,*

quia juramentum dat fidem depositioni-
us testium: ergo debet præcedere illas, quæ
constant in examine *Bordon. sup. n. 12. & seq.*

IX. Nullus tenetur denunciare se ipsum, hoc
est, proprium delictum, quantumvis grave com-
miserit crimen, (intellige extra confessionem
sacramentalem) nemo enim tenetur se ipsum
prodere in judicio externo, prout habetur in *cap.*
opus aliquando de pœnitent. dist. 1. nisi sit semi-
plene probatum delictum, & interrogetur ut
reus; nam in casu visitationis, aut inquisitionis
generalis cum interrogetur circa aliena delicta,
ut testis, non interrogatur ut prodatur propria,
neque interrogari potest de illis, quia interro-
gationem debet præcedere processus informa-
tus, qui componitur ex testibus. Interroga-
tus igitur nunquam tenetur respondere contra
se, nisi delictum contra ipsum sit ad minus semi-
plene probatum, juxta axioma *D. Joan. Chrysof.*
quo dico ut te prodas, relato cap. quis 82. dist. 1. de
penit. §. his auctoritatibus, ex l. nimis grave 6. C.
de testibus, quia nemo tenetur suam turpitudinem
revelare; reus autem legitime interrogatus con-
fessio delictum non dicitur suam turpitudi-
nem revelare, sed jam ab aliis revelatum confite-
ri. Lexana verbo accusatio, n. 10. Bordonus tom. 5.
cap. 3. sect. 2. n. 10.

X. Denunciator non tenetur manifestare de-
lictum, quod probare non potest, *Lexana tom. 1.*

1. part. cap. 27. num. 20. Tenentur verò regulares in visitationibus, seu etiam extra illas, denunciare crimina, quæ graviter, & directè sunt contraria bono communi reipublicæ, & communitati religiosæ, etiam si ex tali denunciatione nocumentum aliquod grave oriatur denunciato, quia bonum commune anteponi debet bono privato cujuscunque. Similiter, si viderint aliquem insidiantem vitæ, vel famæ alterius injustè, tenentur illum denunciare. Unicuique enim Deus mandavit de proximo, *Naldus in summa verbo accusare, num. 3. Lezana item verbo accusare, n. 9.*

Si prælatus præciperet, ut denunciaretur aliquod delictum, quod est notum uni soli, & scit ille solus, quod delinquens scit illum solum novisse, tunc ille unus solus non tenetur denunciare illud, quod sibi soli est notum, nisi sit contra bonum commune, vel in grave damnum tertii, quia in tali casu exponeret se denuncians periculo magnæ inimicitæ & iræ inter ipsum, & delinquentem, cui damno solum cedere debet pro bono communi, vel gravi damno tertii, *Sayrus in clavi regia, lib. 12. cap. 14. num. 26. Portellus in dub. regular. verbo denunciatio.* Non debet denunciari crimen, quomodocunque sciatur, si à fide dignis non fuit acceptum, vel si non recordetur à quo acceptum sit; alioquin denunciatus notaretur levitatis, & proximo damnum inferret sine utilitate, & fortè sine fundamento,

Castro

Castro Palao tract. 6. disp. 3. puncto 14. casu 6. art. 8.

In casu hæresis, vel suspicionis ejusdem tenentur religiosi denunciare, & accusare omnes, & quascumque personas, tam sui, quam alterius ordinis, & etiam seculares, Dominis Inquisitoribus, nulla expectata licentia, aut consensu suorum Superiorum, ut colligitur ex *constit. Pauli V. que incipit Romanus Pontifex, Lexana verbo accusator n. 7.*

Excommunicati excommunicatione majori non possunt, nec accusare, nec denunciare: illi enim actus in proponente auctoritatem requirunt, à qua excommunicati sunt juridicè privati *Rodericus tom. 2. qq. regul. quæst. 6. art. 3.* Non prohibentur tamen, quominus per viam simplicis monitionis possint certiores facere judicem inquirentem talia delicta fuisse commissa, & à talibus fuisse patrata: & ad horum comprobationem debent accerferi Petrus & Joannes, ut ex officio judex procedat: hæc enim facientes excommunicati non exercent opus auctoritatis, sed compassione boni publici agentes per dictam monitionem bonum publicum prosequuntur; & ad infames hæc extenduntur.

XI. Facta denunciatione, judex prudens diligenter expendat tam personam denunciantis, quam denunciati, & an delictum fuerit prius fraternaliter, & charitativè correctum, & an fuerit occultum vel publicum; si enim denuncia-

tor esset aliàs malignus, & pacis perturbator, & denunciatus esset eximius vir, & probatos vitæ factæ annos plurimos expleisset, non esset admit- tenda denunciatio, ne malignis daretur occasio calumniandi viros probos & honestos, *Thomas de Jesu de Visit. regular. tract. 1. cap. 17. num. 1. & Lexana cap. 27. tom. 1. 1. part. num. 21.* Nisi fortè tunc denunciatus vellet subire munus accu- satoris, & pœnam talionis, *Rodericus tom. 2. q. 6. art. 8.* Item, si videat iudex, denunciatum non fuisse correctum fraternaliter, aut si fuerit, quod facile sit emendandus per correctionem paternalem, illum paternè corrigit, secretam pœnitentiam illi imponendo, quia regulariter denunciatio juridica inter regulares admitti non debet, si per aliquod speratur fratris emen- datis, *Thomas de Jesu sup. num. 5. & 6.* Similiter, quando delictum non est publicum, nec delin- quens laborat infamiâ, non est juridicè contra eum procedendum, sed vel occultè puniendus, si emendationem promittit, vel est dimittendus, si culpam non fatetur *Suarez 4. tom. de relig. lib. 10. cap. 12. num. 37. & 38.* Videre item debet iudex, an reus verè se defenderit, & an testes ad- ducti certò probaverint crimen commissum fu- isse, ita ut possit credere illum innocentem, & tunc illum absolvere debet; vel evidenter co- gnoscere crimen plenè probatum fuisse, & de- fensiones pro reo adductas parum aut nihil ju- vare, & tunc debet eum condemnare pro crimi- nis

qualitate. Tunc vero intelligitur delictum plene probatum, quando per duos testes oculares & testes, & omni exceptione majores testimonificatum est, juxta illud Christi: *In ore duorum aut trium stet omne verbum.*

Si vero delictum non sit plene probatum, & reus illud noluerit confiteri, sintque aliqua indicia, quae judici suadeant reum commisisse crimen, quod negat, (cum apud regulares tortura non sit in usu) puniendus erit reus poena minori, quam si tale delictum plene probatum fuisset, & condemnandus est ad illam poenam mitiorem: hoc enim requirit aequitas justitiae, & rigor observantiae regularis illud expostulat, ne sub spe infirmae probationis reddantur faciles religiosi ad crimina perpetranda, *Suarez tom. 4. de religione lib. 10. de regimine societ. cap. 12. 33. &*

Lexana tom. 1. part. 1. cap. 27. num. 15, & 16.

4

CA-